SEVGİ SOYSAL

BÜTÜN ESERLERİ (SEKİZ)

Tutkulu Perçem

21721
ACY

İletişim

SEVGİ SOYSAL BÜTÜN ESERLERİ (SEKİZ) *Tutkulu Perçem*
İLETİŞİM

SEVGİ SOYSAL • **Tutkulu Perçem**

SEVGİ SOYSAL 30 Eylül 1936'da İstanbul'da doğdu. Aslen Selânikli mimar-bürokrat bir babayla Alman bir annenin, altı çocuğundan üçüncüsü olarak büyüyen Sevgi Yenen, 1952'de Ankara Kız Lisesi'ni bitirdi. Bir süre Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde arkeoloji okudu. 1956 yılında şair ve çevirmen Özdemir Nutku ile evlendi, birlikte Almanya'ya gittiler. Göttingen Üniversitesi'nde arkeoloji ve tiyatro derslerini izledi (1956-57). 1958'de Türkiye'ye döndü ve Korkut adını verdikleri bir oğlu oldu. Ankara'da Alman Kültür Merkezi ve İrtibat Bürosu'nda ve Ankara Radyosu'nda çalıştı (1960-61). Bu dönemde, toplum karşısında bireyin tedirginliğini öne çıkaran "yeni gerçekçilik" akımından izler taşıyan öykü ve yazıları *Dost*, *Yelken*, *Ataç*, *Yeditepe* ve *Değişim* dergilerinde yayımlandı (1960-64).

1961'de Ankara Meydan Sahnesi'nde Haldun Dormen'in yönettiği "Zafer Madalyası" adlı oyunda tek kadın rolünü oynadı. İlk öykü kitabı *Tutkulu Perçem*, 1962 yılında yayımlandı. "Zafer Madalyası" oyununda tanıştığı Başar Sabuncu ile evlendi (1965). Aynı yıl TRT'de program uzmanı olarak çalışmaya başladı. 1965-69 yılları arasında *Papirüs* ve *Yeni Dergi*'de öyküleri yayımlandı. Bu arada tezini vererek arkeoloji diplomasını aldı. Teyzesi Rosel'in kişiliğinden yola çıkarak, birbirine bağlı öykülerden oluşan *Tante Rosa*'yı yazdı (1968). Kadın-erkek ilişkisi ve evlilik temasını işlediği ilk romanı *Yürümek*'le (1970) TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü kazandı. 1972 yılında, Bertolt Brecht'in ünlü eseri *Dreigroschenroman*'ı *Beş Paralık Roman* adıyla Türkçeye kazandırdı.

12 Mart, Sevgi Soysal'ın hayatı ve yazarlığı üzerinde derin izler bırakan bir dönem oldu. *Yürümek*, müstehcenlik gerekçesiyle toplatıldı ve Sevgi Soysal, kısa bir tutukluluk ardından TRT'den ayrılmak zorunda kaldı. Anayasa Profesörü Mümtaz Soysal'la, Soysal'ın komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklu kaldığı Mamak Cezaevi'nde evlendi. Siyasal nedenlerle tekrar tutuklandı ve sekiz ay Yıldırım Bölge'de, iki buçuk ay da sürgüne gönderildiği Adana'da kaldı. Cezaevinde yazdığı *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* adlı romanıyla 1974 yılında Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı. Kızları Defne Aralık 1973'te, Funda ise Mart 1975'te doğdu. Adana'da sürgünde bulunan bir kadının başından geçen olaylar etrafında 12 Mart'ı eleştirdiği romanı *Şafak*, 1975'te yayımlandı. Bu dönemde Anka Haber Ajansı ve Sosyalist Kültür Derneği'nin kuruluşunda rol aldı. *Politika* gazetesinde tefrika edilen cezaevi anıları *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* başlığıyla kitaplaştırıldı (1976).

Yakalandığı kanser hastalığı nedeniyle 1975 sonbaharında bir göğsü alındı. Hastalık izlenimlerini ve 12 Mart sonrası değişimi anlatan öykülerini topladığı *Barış Adlı Çocuk*, 1976'da yayımlandı. Eylül 1976'da bir ameliyat daha geçirdi ve tedavi için eşiyle birlikte Londra'ya gitti. Üzerinde çalıştığı son romanı *Hoşgeldin Ölüm*'ü tamamlayamadan, 22 Kasım 1976'da İstanbul'da öldü. *Yeni Ortam* ve *Politika* gazetelerine yazdığı yazılar, *Bakmak* (1977) adlı kitapta toplandı.

Sevgi Soysal'ın kırk yıllık bu kısa yaşamından geriye kalan eserlerinin yeniden yayımlanması, 12 Mart dönemine hapsedilemeyecek yazarlığına hak ettiği değeri vermek olacaktır.

İÇİNDEKİLER

Vuruş / SEMA KAYGUSUZ 7
Tutkulu perçem 15
Kalabalıklarda 17
Ne güzel suçluyuz biz hepimiz 19
Bir şeydi hiçliği hiç olup yitti 21
On bir ayın birisinde gidelim güzel gidelim 23
Düşmanlığı olan bu sevinçte 27
Hani savaş - Nerde savaş - İşte savaş - Güzel savaş 31
Diyerekten bizi bir yarın kıyısına bıraktılar -
Baktık - Biziz aşağılarda 35
Üç portakalın aşkı 41
Sen ey saçma barışlar getiren yağmur - Ne verebilir 45
İkili 51
Köstebekname 57
Tek kırmızı bir de 61

VURUŞ

SEMA KAYGUSUZ

"Yeryüzündeki bütün dilleri konuşan bir adam konuşamıyormuş kendiyle."

SEVGİ SOYSAL

Ne zaman Sevgi Soysal'dan söz açılsa gözümün önüne bir görüntü düşüveriyor. Hangi evinde, hangi tarihte çekildiğini bilmediğim siyah-beyaz bir fotoğraf... Işıldaklı gülümseyişiyle ünlü bu neşeli kadın, bu kez alabildiğine ciddi, minderli bir sedirin üstünde çıplak ayaklarını altına toplamış, el yazılarını daktiloda temize çekmekle meşgul. Evin en 'kamusal' bölgesi yemek masasının başında, kimselerin ilişemeyeceği bir tekillik yaratarak, yazarını dünyadan yalıtan yazının pelür zarfına saklamış kendini. Bu öyle bir yazma eylemi ki, kütüphaneli odalara, yazıhanelere çekilen bildik yazar imgesini alaşağı etmekle kalmayıp yazmayı gündelik bir 'iş'e dönüştürüyor; kendiliğinden gerçekleşen bir şeye... Kesme çiçek, şamdan, resim, çıngırak gibi türlü nesnelerle bezeli bu fotoğraf karesinde, dikkatli bakılınca fark edilen, masanın üstüne dağılmış dosya kâğıtlarının altındaki Plastik Sinek Vuracağı'ysa, bu muzip kadına özgü hınzırlığın doğal bir göstergesi sanki. Sevgi Soysal, en ufak bir vızıltıda sinek vuracağını kaptığı gibi, kara ve kanlı bir ölüyü beyaz bir sayfaya 'çat!' diye yapıştıracakmışçasına tetikte, öte yandan o sinir bozucu gürültüye aldırışsız ken-

di içine gömülü. Meğerki o, hem saf hem de sert olan imgelemiyle, hem saldırgan hem de dokunaklı bir iç evrende kurmuştur, Tutkulu Perçem'i. *Tam da bu pervasız ama ağrılarının en merkezine odaklı oturuşuyla.*

Birçoklarının yaptığı gibi, Tutkulu Perçem'i, *ilk bakışta dönemin yazınsal eğilimlerine koşut, tümüyle varoluşçuluğun etkisinde üretilmiş, kadın-bireyin varlık sorunlarını deşeleyen öyküler toplamı olarak tanımlamak, oldukça eksikli bir yorum olur.* Tutkulu Perçem'e *ilişkin, kişinin kendi üstüne kapandığı, gerçek bireyin silikleştiği, anlatıcının kişisel tepkisellikten öte gidemediği türünde yorumlar, günümüzde* Tutkulu Perçem'e *göre çok daha 'az', çok daha 'sisli', çok daha 'kapalı' ve Sevgi Soysal'ın diliyle kıyaslanamayacak ölçüde kötü bir Türkçe'yle üretilen bazı öykülere yapılan övgülerle çelişiyor. Edebiyatın tümünü bugün üretilenlerle algılama yanılsamasıyla, ister istemez süreksizliğin ağlarına takılıyoruz. Okur, eleştirmen, yazar olarak her birimizin sorumlu olduğu bir süreksizlikten söz ediyorum aslında. Piyasa isterlerinin ve yeniliğin fetişleştiği, eskide olanın tam anlamıyla eskitildiği bir süreksizlik bu. Geçmişte kalanın yalnızca geçmişe ait olduğunu sanarak, elimizden uçup gidecek olan şimdi'yi inanılmaz bir hızla öğütüyoruz. Kimilerinin, polisiye, gerilim, epik-roman gibi alt türlerde veya bilinçakışı, düşsel gerçekçi gibi yönelimlerde kendisini en ilk diye tanımlaması ne safdillik, ne de budalalıktır. Tam tersine, hepimizin pay sahibi olduğu süreksizliğin doğal bir yansımasıdır yalnızca. Genç bir yazarın 'gelenek' denince geçmişi anlaması, ölmüş ya da henüz doğmamış bütün has yazarların birbirleriyle salt sözcükler aracılığıyla sıkı sıkıya tutunduğunu algılayamaması; yaşlı bir yazarın bağlı bulunduğu yazınsal dönemi aşırı yüceltmesi, bugünkü yazınsal ortamın en temel yoksunluğudur. Saniyelerin birbirini izlediği gibi yazarlar da birbirini izler. Öylesine dar ara-*

lıklarla, öyle kirpik hızında... Zamanı çağlara ayıran ihtilaller, siyasi dönemler, savaşlar, yazınsal metnin içeriğini, manzarasını, arka fonunu oluştursa da niteliğini belirlemez. Oysa dil ve biçem zamanın çok ötesine taşınır sanat yapıtını. Hakikati sorgulayan yazarın güzel dili daima 'şimdi' okunmaya değerdir. Ne ki, çocukluğu İkinci Dünya Savaşı yıllarında geçen Sevgi Soysal, çocukluğu 12 Eylül olaylarıyla çalkalanarak Özalizmin tam kucağına düşen benden otuz altı yaş büyüktür; ben doğmadan on yıl önce Tutkulu Perçem'i *yayınlamış, henüz dört yaşımı sürmekteyken hayata veda etmiştir. Ama bugün* Tutkulu Perçem'i *okurken, yaşamakta olan, şu an için altı yaş küçüğüm genç bir kadının çağrışım zenginliğiyle dolu, tartımlı sesini duyuyorum. İşte sürekliliğin içinde ışıyan edebiyatın büyüsü tam da budur!*

"Şeylerdeki şeyler işte," diye başlar, Tutkulu Perçem. *Durakta bekleyen/duran/hep aynı şeyleri yaparak aynılaşan, aynılaştığı için de durağanlaşan insanın karşısına kendi durağan-dışılığını yerleştiren anlatıcı, perçemlerinde tutkular asılı, sürekli devinim halindedir. Anlatıcının kendi iç eylemine zıt düşen kaldırımların ve caddelerin keşmekeşi, onun yalnızlığını iyice koyultarak, bunaltıyı, sıkıntıyı cisimleştirir.* "Yaya geçidinden tam üç kez geçen" *anlatıcı trafik polisince fark edilmez,* "Açılın!", "Gösterge!" *diye haykırsa da işitilmez, kimse onunla otobüs beklemez; her zamanki otobüsler, her zamanki yolcuların beklediği kaldırıma yanaşır; çünkü o, tekrarlanagelen yaşantının yaşamaklığa çevrilmeyen kaldırımında değil, kendininkinde beklemektedir. Sahibini hırpalayan bir inatla...*

Şiirin ve şiirselliğin olanaklarını dilediğince kullanan Sevgi Soysal, anlık izlenimlerden yararlanarak zorlamasız bir alaycılığa doğru sürükler öyküyü. Şiir ve ironi sıkı sıkıya teyellen-

miştir. Tutkulu Perçem'*in hemen hemen bütün öykülerindeki 'Kalabalık', hiçbir şey yapmasa da kendiliğinden saçmalığa açılan, kimi gülünç, kimi yanılgılı, çarpık bir kitleye dönüşür. Yazar, gündelik yaşantının içinde bulduğu yadırgatıcı bir ayrıntıyla yakalar saçmayı. Ancak, alaya alınan gözlem, hüznü yüzeye çıkarmak gibi asal bir görevle yüklüdür hep:* "Atmayın her şeyi ortaya. Saklayın. Saklayın. Dişlerinizin takma olduğunu söylemeyin." *Anlatıcı sürekli kalabalığın uyumsuz bir parçası olarak görür kendini. Uzaya saçılan sayısız noktalar olarak betimlediği 'ötekiler' aynı zamanda düşsel bir aynanın yüzeyinde yassılanarak boyut değiştirmiş, sıkışıp kalmış bir insan birikintisidir. Birçoğumuzun deneyimlediği bu türdeki yalnızlık, yani ben ve kalabalık/ben ve onlar ilişkisine bağlı varoluşsal sorun, pekâla mızmızlanmaya, bezginliğe sürüklenebilecekken, Sevgi Soysal'ın diliyle buruk bir alaysamaya doğru evrilir. Kişiliği baskılayarak üste çıkmaya uğraşan benlik, yazarın dile yaslanışıyla hiçliğe ulaşır. Yazarın yaratıcı bir biçimde kullandığı dilin içinden, salt dille gerçekleşebilecek bir anlatı çıkar ortaya. 'Hani savaş Nerde savaş İşte savaş Güzel savaş' öyküsü, bu yargıyı destekleyen bir öykü. Yazar okurla kendisine eşit kartlar dağıtarak, okuru, düş, yabancılaştırma ve yanılsama yüklü bir okumaya davet eder. Bu bağlamda, Sevgi Soysal'ın öykülerindeki omurgasızlık, bana göre, anlatmak yerine söylemeye dayalı bir yazınsal anlayıştan ileri gelir. Yaptığı bir eksiltmedir, eksiklik değil... Başına buyruk şiirsel dilini öykünün kabına sığdıramazdı.*

Yükseltiler, tepeler, doruklar, Sevgi Soysal'ın sık sık kullandığı mekânsal imgelerdir. Yazar, Kalabalık'tan ve tekdüzelikten zihinsel sıyrılışını, o kalın kafalı topluma karşı duyumsadığı yabancılığı, onların dışına çıkarak gösterir. Bu dış, çoğu zaman bir yükseltidir. 'Tutkulu perçem' öyküsünde, kentin iki ana caddesinden birini tırmanır; 'Kalabalıklarda' öykü-

sünde, kendisine ait bir doruktan bakar kente; 'Diyerekten bizi bir yarın kıyısına bıraktılar baktık biziz aşağılarda' öyküsünde arabayla tepelere doğru yol alır; 'Üç portakalın aşkı' öyküsünde duvarın üstünde oturmuş ayaklarını aşağı sarkıtmıştır. Rastlantısal olmayan bu seçim, yazarın özgüvenli bakışının bir sembolü olarak da ele alınabilir. İç içe geçen eviçi-kalabalık-kent panoramiğine, bir yükseltinin üstünden bakar; elbette koygun bir yalnızlığı göze alarak. 'Köstebekname' ise sözünü ettiğim 'yüksekten bakış'ı adeta açımlayan bir öykü... Bu kez yazar, yeraltı-yerüstü karşıtlığını göstermektedir: Bir yanda 'iri sözler ülkesi'nin bir üyesi köstebek, öbür yanda, iri sözlerin rüzgârda dağıldığı yerüstünde bir kadın-anlatıcı, yine karşıtının yukarısındadır. Köstebekle yaptığı karşılıklı söyleşide her ikisi de kendi yaşam biçimlerini savunur; ne ki, köstebeğin yaptığı gibi yaşadığı yüzeyi körü körüne savunmak yerine kıyıcı bir eleştiriyle ele aldığını görürüz. Yeraltı ağaçtan yontulmuş masif adamların yaşadığı yerdir, orda hiçbir şey değişmez; yerüstüyse, ancak, tekdüze yaşayışlar yok olacağı, düşünsel çoğulluğu düzleyen unsurlar dağılacağı, eviçleri yerle bir olacağı zaman özgürleşecektir. Yerçekimiyle varlığı pekişen bütün kurumlar, kurallar, kemikleşmiş yaşantılar "toz çiçekleri" gibi savrulduğunda dünya güzelleşecektir. Sevgi Soysal bu güzelleşmeyi, uzlaşmasız bir yöntemle koyar önümüze. O öyküsünde kavga ister, savaş ister, göğüs göğüse çarpışmak ister. Bütün bu çatışmanın sonunda tek beklentisi çılgın bir karnavaldır.

Kadını bir yaşam emekçisi olarak görür, Sevgi Soysal... Öyküsündeki anlatıcı kadın, güdüsel davranan, sistemsiz ve ideolojisiz bir kadın değildir. Böyle söylersek histerik bir kadın edebiyatından söz etmiş oluruz. Kaldı ki edebiyattaki kadın figürü, bir aşk ilişkisinin nesnesi, bir toplumun edilgen ezileni olmadığı sürece çoğu zaman histerik değil midir? (!) Değil mi ki

feminist bakış içeren bir ürün yaşantısal tepkiler vermekten öte gidemez... Hele ki yazar doğrudan, "Erkeklere, erkeklere, en çok onlara, bu kendilerini, sonra yine kendilerini sevenlere kızgınlığım," *derse. Oysa Sevgi Soysal erkekleri iki gruba ayırırken, sıradan bir ayrıntıyla erkekle eril olanın ayrımını da yapar:* "Ceketsiz, kravatsızlarda biraz olsun umudum vardı, oysa tek dolaşmıyor onlar -güçsüzler." *Kravatlı erkekle kravatsız erkeğin ayrımı aşikâr; ilki iktidarı/merkezi temsil ediyor, ikincisi sivili. Oysa yazar, erkeğin sivil ve itaatsiz ve yalnız kalabilenini görmek istiyor.*

"Onbir ayın birisinde gidelim güzel gidelim" öyküsünde, kadın kişi "erkek ağaçların oradaki" bir banka oturur. Yaşamındaki kocalarını, kocalara ilişkin başka şeyleri düşünmek üzere... Ancak, kocaları ve 'bilmemneleri'nden uzakta bile olsa erkek ağaçlarla çepeçevrelidir. Erkek egemen bir toplumdaki kadının erkek sorunu, bir türlü erkeğin kadın sorunu olamamaktadır. Sorunu teşhis etmekle yükümlü olan yine kadındır. Tam bu noktada, "din kitaplarını ahlâk kurallarıyla, ahlâk kurallarını inançlarla, inançları din kitaplarıyla karıştıran" emekli bir dinbilim profesörüyle söyleşir. Erkek egemen toplumlarda din, ahlâk ve inanç kurumlarının nasıl belirlendiğini, bu belirlemenin içinde kadının rolsüzlüğü kısacık bir betimle vurgulanır. Tanrıyla kadın arasındaki ulemanın zihniyetini küçük bir dokunuşla aydınlatan bu nahif tümcenin gerçekliğini ne yazık ki hâlâ görüyoruz.

Sofra sesleriyle başlayan "Düşmanlığı olan bu sevinçte" adlı öykü küçük bir kızın gözünden anlatılır; kızgın küçük bir kızın kekemeliğiyle... Buyurgan bir babayla ona sevgiyle teslim olan bir annenin öyküsü olarak açılan öykü, baba figürü Hitler'le özdeşleşince, derinleşmeye başlar. Yine, "Bir şeydi hiçliği hiç olup yitti" adlı öyküde, babayla asker arasındaki bütünleşme, çarpıcı bir biçimde gösterilir. Öykülerdeki hiçbir erkek ve kadın, cinsiyet yönleriyle ele alınmaz; onların nasıl bir er-

kek, nasıl bir kadın olduklarıyla ilgilenir, Sevgi Soysal. Yaşamı hücrelere ayıran eviçleri kadının ve erkeğin ortak cehennemidir. Eviçlerinin güzelleştirildiği oranda insan huyları çirkinleşir. Yazar, eviçlerini içindeki eşyayla değil, nüfus cüzdanı, evlendirme dairesi gibi kurumlarla niteler. Maskülinist değerlerle insan ruhunu çürüten bütün bu kurumlar kravatlıların elindedir. Bu yüzden Sevgi Soysal'ın imgelemindeki kadın, bir bozkıra dönüşür (bkz. 'Ne güzel suçluyuz biz hepimiz'). Hem yaşadığı dönemle, hem de ürettiği öykülerle ikinci dalga feminist hareketle uyumluluk gösteren Sevgi Soysal, ne kadınsı ne de kadıncıdır. Kendi gövdesine aklıyla sahip, bağımsız bir kadın çıkarır karşımıza. Alaycı bakışlarla dünyayı süzen, 'kendi oluşlarının seyircisi' bir kadın...

En iyi niyetle, Tante Rosa'nın *çekirdeği olarak görmemiz bile* Tutkulu Perçem'*e haksızlık olur. Kısacık ömrü boyunca, yaşadığı her aşkın, savunduğu her düşüncenin hesabını vermiş, 'cezasını' çekmiş olan Sevgi Soysal'ın bu ilk kitabı, okurla yaptığı boşluksuz bir sözleşmedir. Sonraki yıllarda derinleştirdiği yazınsal anlayışla* Tutkulu Perçem'*e hep sadık kalmıştır. Onun kitaplarında katlanmak yanlıştır. İrade her şeyden daha yücedir. İnsan "temiz havaya çıkmak için soluksuz kalmalı"dır. Sevgi Soysal, 'rağmen', 'ama', 'keşke'lerle kaderi pekiştiren, kadının toplumsal tutsaklığını perdeleyen tümceler kurmaz... Gitmek, bırakmak, terk etmek, özgürlüğün olmazsa olmaz koşuludur. Hayatla, düzenle, eviçiyle, başkalarıyla hizalanan kadınca varlığı, kimi avazlı, kimi alaycı, kimi şakacı bir sesle durmadan sorgular. Asıl olan öyküleme değil, öz, içerik, biçem ve biçim arasındaki uyumluluktur. Bulduğu nesnel gerçekliği, öznel bakışının içinden ayıklayarak gösterir bize; yazdığı ağrıyı iyi tanır. Acıyı abartarak okuru kanırtmaz. Yaşadığı gibi yazmaktadır çünkü. Düşüncesini kâğıda dökmeden önce kendi gövdesine kazımıştır. Ele avuca sığ-*

maz, hınzır ve akışkan dilini kimseden izin almadan işletir. Sevgi Soysal izinsiz bir bölgede, bozkırı bütünüyle gören bir yükseltinin üstünde yazmıştır öyküsünü. Bir sinek vuracağıyla, kara ve kanlı bir ölüyü bembeyaz bir kâğıda yapıştırırcasına, öyle hızla.

Tutkulu perçem

Şeylerdeki şeyler işte - sokaklardaki insanlar görmüyorlar beni. Oysa günlerdir tutkularım perçemlerimde dolaşıyorum. Nemli bir öğle sonrası, baş dönmeli, yeşertici. Yol kavşağında durdum. Arabalar habire geçiyor. Camlarında kızıl kızgın yüzüm, geçiyorlar. Yaya geçidinden tam üç kez geçtim. Trafik polisi de görmedi beni. "Gösterge... Gösterge!" diye bağırdım ona. Rahatlamadım hiç. Kızgınlığım tabanlarımda. Öğle güneşinde, kumsalda dolaşıyormuşum gibi - çıplak ayaklarla, kızmış kumlarda - yanıyor tabanlarım. Erkeklere, erkeklere, en çok onlara, bu kendilerini, sonra yine kendilerini sevenlere kızgınlığım. İki düğmeli, tek düğmeli, üç düğmeli ceketleriyle duyarsızlar ordusu yığın yığın geçiyorlar. Ceketsiz, kravatsızlarda biraz olsun umudum vardı, oysa tek dolaşmıyor onlar - güçsüzler. Rastlamadım işte, birilerine rastlamadım - Rast-la-san-da, rast-la-ma-san-da avva gi-di-yo-ruz.

Durağa geldim. Çocuklu kadınlar, çocuksuz çantalı kadınlar, kadınsız çantalar, çikletli kızlar, çikletli at kuyrukları hep

bekliyorlar. Onlarla beklemek. Yağmurlar yağsa, yıkansa bu duraklar. Kaldırıma iki liseli genç oturmuş. Onlar da bekliyor. Yanlarına gittim. Şöyle elimle, "Açılın!" diyen bir işaret yaptım. Bir güzel yerleştim ortalarına. Şaşkın şaşkın bakakaldılar. Biri "Şey," dedi, "otobüs," dedi, öbürü, "Yürüsek," dedi. İki elimle, ikisinin birden yanağına dokundum. Sağdakine, "Senin sakalın daha sert," dedim, "usturayla tıraş olsana." İkisi de gözlerini sandallarımdan ayıramıyorlardı. Ayak parmaklarımı oynatmaya başladım. Kalkıp bir anda uzaklaştılar hızla. Duraktakilere baktım, karşı kaldırıma geçmişlerdi. Beklerler miydi benimle, bekliyebilirler miydi. Gelseydi otobüs, gösterseydim onlara. Geldi otobüs, ve ONLARIN kaldırımına yanaştı. Ayağa kalkıp eteklerimi silkeledim.

Tutkularımı gün aydınına çıkarmanın yeri miydi bu kent. Bu kent gidişli gelişli bir caddeydi. İki taraflı gelip gidenlerdi. Üç beş vitrin, bilmem şu kadar inşaat ve daha çok parti merkeziydi. Suç bütün bütün perçemlerimdeydi. Onlar böylesi kıvrılmasalar asmıyacaktım tutkularımı uçlarına, asamıyacaktım. Yeni dikilen bir troleybüs direği, bir yol makinesi, bir kavga olmayı diledim. O zaman bakacaklardı. Bakmadan edemiyeceklerdi. Buna zorunluydular. Geçimleri bundandı.

Kenti, kent yapan iki caddenin birinden yukarılara doğru yürümeye başladım. Tepeye vardığımda ışıklarını yakmıştı kent. Bön bön bakıştık.

İşte bugünün kazancı -mazgal deliği- bu baş dönmeli, ılımlı günün kazancı ayaklarımın altındaydı. Deliğin başına çöktüm. Tutkularımı, birer birer perçemlerimden çıkarıp mazgaldan aşağı attım. Kentin lağımına karıştılar, "Oh! Bu kadar," dedim. Bu kadardı.

Kalabalıklarda

Çocukluğum yağıyor dışarda
Paslı korkulara, öpmelere sonra
Ordular, ordular sıkıntı
Güleç savaşlar geliyor
Nerde sevmeler, sövmeler orda.

Kalabalıklarlaydım çoğu. Doymazlık bir tutkuydu içimde, ilgilere yönelirdi. Öyleydi ya en ilk suçluluğumdu - yatmaklar, el değmemişlik kalırdı yanında. Bilirdi bunu kalabalıklar, öç almayı en iyi bilirdi. Yalnızlığıma el kor - kor da yorgunluğu katardı bana.

Oturmalarda duramazlığım olurdu yorgunluğum - giderdim. İşte böyleyken, böyleyken en çok giderdim, bu hep tepeli kentin bir benim olan doruğuna. Orada, o ben gidince benim olan yerlerde, öyle aşağılarda kalırdı kent, öyle büyürdüm ben yorgunluğumda. Atıverirdim yorgunluğumu aşağılara, o kalabalıkların oralara - tepe gizlerdi ayıp yerlerini. Her atılanı yutardı bu kent, bu yorgunluğumu da kendinin sanırdı, ne çabuk sanırdı.

Bir güneş batımı gelirdi sonra. Bir güneş batımı vardı bu kentin, yalnızlığımı kalabalıklardan alır, geri verirdi. Bozkırlığıydı, bozkırlığı kentliğinden önceydi. En dilediğimiz deniz kentleri, orman kentleri, insan kentleri gün batımın-

da bozkıra yetişemezlerdi ya, böyle bu kent, gün batımında aşardı onları.

Bu dorukta, kalabalıkların üstünde diye bildiğim, yörem sensizlik olurdu. Her şey sensizlikti aslında. Sen dediklerim, en sensizliklerimdi. Bozkır ama, bir bozkır sendi bana. Genişlikti, bitmezlikti, kopmuşluktu, ıraklıktı. Ölü evli, ölük insanlı kentten, güve yeniği yaşamalardan utanmışlıktı. Güneş batımında yalnızlığımı kentten alıp geri verendi.

Sonra içinde yemek pişmezmiş gibiliği güzel evime dönerdim.

Ne güzel suçluyuz biz hepimiz

Sana söyliyemediklerimi karıncalara söyliyeceğim, bozkıra senden benden yalnız.

Susuyoruz bak hep. Söyliyemediklerimizi susuyor, bilmediklerimizi konuşuyoruz. Bozkır senden benden yalnız, oysa yaratık dolu, yaşam dolu - ya karıncalar.

Hep oturup cıgara içiyoruz yetersiz, konyak içiyoruz yetersiz, en asıl yetersiz biziz, yalnızlığımız en yetersiz - ya bozkır.

Ben, kadının biriysem sevilmeliyim, sen bilmezsin güzel miyim, bu en büyük güzelliğim senin bilmezliğin, duymazlığın - ya en boş dalmalar gözlerimizde.

Bak, tozluyuz biz, çok tozluyuz - ya bozkır, bozkır yolundan kamyonlar geçerken kalkan toz.

O başka, yapışkan bizimki, yağmurlarla yıkanmaz.

Bak, hayal kurarın, en zevksiz acıklılara gözyaşı dökerim de kendimi bilmem. Biz bilmeyiz birbirimizi; böylesine mutluyuz bazı.

Bu evrende her şeyi silecek birileri, yaşamları hepten. Bu önemli değil; biz çoktan tükenmişiz.

Somutlara güvenimiz yok hiç, onlar kalmaz, yok. Herkesler, her şeylerini çok şeylere harcıyorlar, tutsak kılıyor bu şeyler onları, hep onlara çarpıyorlar yaşantılarında.

Ama bak, gerçek tutsaklar biziz, soyuttan gelir bizimki, savaşılmaz.

En değerli somutlarımı yoktan satarım da kurtulamam ötekilerden, bilirsin.

Bırakıp bırakıp ırak kentlere bile gidemeyiz, bu uğraş ister.

Bak, bizi ağaçlandırmak güçtür - ya bozkır.

Bir şeydi hiçliği hiç olup yitti

Demirlerin arasına ipler gerili, iplere çamaşırlar serili, bi rüzgâr sonra bi fırtına, iplere çamaşırlar gerili, beyaz kar gibi, ipler yerlere serili, fırtına tipi, bi köpek havladı şimdi, fincanlarla çaylar içildi, erkeklerden söz edildi, sırtlar, koltuk altları terledi, sonra bir kadın unutup kendini - inledi, inledi.

Tavalarda yağlar ekşidi. Çamaşırlar kirli, birikti birikti. Islatılmış, kokuşmuş çamaşırlar, çamaşırlar, kokuları, kirleri, birikti birikti. Buzdolapları, kamyonlar, koltuklar, halılar kamyonlara yüklendi. Kamyonlar ard arda ard arda, yarlardan devrildi, devrildi. Eskiciler geldi, dilenciler gitti, verildi, verildi, verildi.

Tak, tak, tak, bir sincap sesi, bir çocuk ormanını süsledi. Tak, tak, tak makinenin sesi, bir erkek gerindi, esnedi. Sincap fındığını yedi. Bir kız çocuğu fındık gözlerini, ilk erkeğine gülümsetti.

Baba, dedi.
Sana bebek almıyacağım, de-dedi.
Sana cici elbise almıyacağım, de-dedi.
Sana muz da almıyacağım, de-dedi.
Fındık gözler sıcak, ateşli.
Seni yine de seviyorum, dedi.

Sabah karanlığında bir borazan sesi. Fırçalanıp deri çizmeler, somya gıcırtıları dindi. Kapılar, pencereler kilitli. Asfaltta çizme sesleri. Rap ileri, rap ileri. Yığın yığın insan kemikleri, bir köşede altın dişleri, bir köşede kilise resimleri, evleri, eviçleri, okulları, bu seninki, bu benimki, alıp götürdü her şeyleri, bi kan seli, bi kan seli.

Arta kalan bir insan eli. Bağırsakları düğümlendi. Ve bir günün doğumunda. Ördüğü ağı kan denizinden, toplayıverdi. Beklediği, bildiği, o fındık gözleri, ağında ayırt etti. Eller damarlarını gerdi. Gözler ısındı, ateşlendi. Yine de se... diyecekti. Parmaklar bileklere kilitlendi. Bir avuç içi, bir sinek ezer gibi, EZİP GÖZLERİ İÇİNİN FINDIĞINI YEDİ.

On bir ayın birisinde gidelim güzel gidelim

O çok ormanlı ülkede kadının birinin canı sıkılıyordu. Ama ormanlı bir ülkeydi bu, yeşil yürümeli, gezmeli. Kendini sevdirmeyi bilmiş bir güneşi vardı; soluk hasta benizli, ilgi dilenen bir güneşi. Ve ne denli çok bulutları vardı - Ta yüreklere sinik, beyinlere inik.

İşte yine sıkılıyordu kadın. Bıraktı kocalarını, nenlerini, bilmemnelerini ve yürümelere çıktı. Islaktı çimenler kısır güneşin kadınsızlığında. Böyle ıslak çimenli bir yolda sevindi kadın oluşuna. Öyle sevindi ki yorulup en erkek ağaçların oradaki bir banka oturması oldu. Kocalarını, nenlerini, bilmemnelerini düşünecek gibiydi.

Sonra oralarda biryerlerden yetmişbeşlik bir adam geliverdi tozluklarıyla. O erkek ağaçların orada sıkıntısını yudumlayan kadının yanına oturuverdi - nasıl demeli, nasıl atlatmalı bu adamı. Zayıftı, çöküktü, dövülmüştü ilkin. Sonra güleç mavi gözlüydü, kısa sivri bir sakalı vardı ve.

Böyle çok ağaçlı ülkelerde emekliye ayrılmış bir din bilimi profesörü nasıl olabilirse öyleydi adam. Öyle kılıklıydı. İşte konuşmamak olmazdı onunla dediğimiz denilenlerdendi. İyi bir adamdı, şaşırtmazdı insanı ve kadına din bilimi profesörü olduğunu söyleyip kılığına uydu.

Sonra dinden, o biçim eskittikleri tanrılardan konuştular. Kadın kocalarını, nenlerini, bilmemnelerini, adam torunlarını anlattı. Bir toprağı vardı adamın, satsa mıydı? "Sat," dedi kadın, "sat da güneye git böylece tozluklarını da çıkar," dedi.

Bu satma konusu çok önemli oluverdi. Gerçi tanrısını eskitmişti adam, ama din bilimi profesörlüğünü gereğince eskitmemişti. Din kitaplarını ahlâk kurallarıyla, ahlâk kurallarını inançlarla, inançları din kitaplarıyla karıştırıyordu durup durup. Oğullarına kalması için toprağın ölümüne dek satılmaması gerektiğini savunuyordu. "Güneyde toprak yoktur," dedi kadın. "Hep denizdir, göktür oraları, mavidir bir tek. İşte gidince oralara unutursun toprağın olduğunu, sattığını da ve," dedi. "O zaman oğullarımı da götürmem gerekir," dedi adam. "Oğulların gidince güneye hep mavi kalmaz oraları, bakarsın topraklı tozluklu bir güneydesin," dedi kadın. "Bu satmamam olur," dedi adam. Ölümünden sonra bile iyi olmak isteyen bir adamdan usandı kadın. Tozluklarını çıkarmak istemiyen bir adama tozlukları bırakılmalıydı.

"Kocalarıma, nenlerime, bilmemnelerime dönmeliyim," dedi kadın. Ve birlikte kalkmaları oldu. Erkek ağaçların arasından kol kola yürüdüler yeşil.

Sonra ayrılmak geldiğinde kadını öpmek istedi tozluklu - İşte hiç hayır denmiyecek bir durumdu bu. Uzattı kadın du-

daklarını, öyle içten öptü adamı - erkek ağaçlar tedirgin oldular.

Kadın evine döndüğünde, o yaşlı adamın yarınlarda kendini o erkek ağaçların ordaki bankta bekliyeceğini biliyordu.

Adamın toprağını satmıyacağını ama yine de her gün bu konuyu tartışacağını biliyordu.

Günlerini adama topraksız güneyleri, tozluksuz yaşamalar anlatarak geçireceğini biliyordu.

Artık kocaları, nenleri, bilmemneleri sıkılacaktı, BİLİYORDU.

Düşmanlığı olan bu sevinçte

Takırtılar, çakırtılar, sessizlik, büyüyen sessizlikte bir kız çocuğu, çatal bıçak takırtısı, babasının ağırlığı üstünde, sofra başında baba, takırtılar, çakırtılarla büyüyen sessizlik yüklenmiş ona, sofra başında, sofra başında. Daha yese, daha yese, daha, daha. "Başka ne var?", "Bu kadar mı?", "Ne zamandır canım şunu çekiyor, neden bunu değil de şunu pişirdin?", "Neden bunu, neden şunu değil de bunu?" Soğumuş çorbasıyla, "Doydun mu?" diye soran, sorabilen kadın bir de. Onun, o adama gürül gürül akan sevgisi, bu sevginin arta kalanlarda bıraktığı doyumsuzluk, eziklik, itilmişlik, bunların yükü, anlatılmaz bir sevginin yükü bir de. Hepsi üstünde, boğazında o düğüm yine.

Kara diken sakalları babamın. Öpücüklerinde ilk tiksintiyi ayırt ettiğim sakalları, bir hayvan soluğunu ilk getiren bana, bir erkek soluğuna ilk tiksinti, nedensiz. Ona benziyormuşum; öyle derler rahatça; çıkacak, benim de sakallarım, kıllarım olacak öyle, onun gibi sakallarım, kıllarım olacak ilerde, bunlara varacak benzemem, söylerler rahatça söyler-

ler, ilerde bir kadın, onun gibi kıllı ama kadın, ilerde, rahatça söylerler - ezilirim, o ağırlık üstümde, boğazımda o düğüm yine. Ak - mavi, bir kadın, bence en güzelinden, en güzelinden bir kadın onu, bu sevgisi üzerine enine boyuna yayılanı sever, bilemediğim varamadığım bir nedenden sever - bu sakallı kadınlığımdan sorumlu olanı, bu yükü, düğümü bu, sever işte.

"Yesene!"

Bir yük, bir düğüm somut bir havlama şimdi, sofranın başında bir patlama, bir güç oradan tabağıma, ulaşan bir büyüme tabağıma, yemeğime bir çoğalma getiren, bir biçimlenme ağırlıkta, sofranın başında, başında.

Sessizlik bölündü işte, daha büyük bir ağırlık onu ezdi, tüketti. Radyo, radyonun sesi, Hitler, uçaklar, savaş, savaş diyen sesi radyonun. Kulak kesilmeleri unutup beni, boğazımdaki düğümü, üstümdeki ağırlığı ansızın kesen sesi radyonun. Köye gideriz, karartmalar, bombalar, sığınaklar, büyük, yeni patlamalar, çözülen düğümler bir de, yeni yepyeni biçimlere düğümlenmeye, düğümlere çözülen düğümler - bir kız çocuğu kayıp giden, sofradan kopabilen, uçucu, kurtulmuş yükünden, bir sofra çemberinden, bir bahçe özgürlüğüne konabilen.

Bahçe güzel. Güneş, güneş. Sofrada patlayan bombalardan, savaştan, kocaman bir Hitler'den habersiz. Bir savaştan dışarda, yukarda kalmış. Bahçe duvarına oturup duyduklarımı anlatıyorum yüksekten. Anlattıkça bir sevinç yıkıyor içimi. Öyle sessiz, öyle durgun bahçe. - Ah, gelseler, bi gelse uçaklar, savaşlar bi ulaşsa bize, o zaman ne güzel olacak, şimdiye dek olamamış, özlediğim, bilemediğim en gü-

zel şeyler olacak.

Günler geçiyor geçiyor bir örnek. Tekdüze düğümleri, ağırlıklarıyla tekdüze, günler geçiyor - gelmiyorlar.

– Anne, hani savaş çıkacaktı?
– Saçmalama, yok öyle şey, Allah korusun, doğru konuş.

Bir ben bekliyorum. Bir ben sevineceğim demek. Bir savaş, bir kocaman Hitler, büyük çok büyük patlamalar bir benim olacak, yeni güzel biçimleri bir bana verecekler. Gizli, yüce tutkuları olanların sessizliği çöktü üstüme - büyüdüm. Top oynarken, ip atlarken göğe bakıyorum hep, hep onları gözlüyorum gizliden. Okullar açıldı ve en kötüsü savaştan Hitler'den, uçaklardan söz edenlerin eksildi korkuları. Özlemimi yücelten korkuları eksildi. Boş durmuyorum ben de, ayak yoluna kitlenip babaannem gibi namaz kılıyorum, dua bile ediyorum bütün gücümle.

Oysa o sisli, bayraklı, şenlikli sabaha karşı duramıyorum yine de. Gazeteler. Kafam kadar başlıklarıyla gazeteler. Kayıtsız, şartsız teslim. Kavrıyamadığım başlıklarıyla, kavrıyamadığım sevinçlerle okunan gazetelere karşı duramıyorum yine de. Bu sevinçte, bu genel, bekleyişime bir yerde düşmanlığı olan bu sevinçte bir üzünç var bana. Bu genel korkunun bitiminde bana, tek bana bir korku var - seziyorum.

– Anne, uçaklara ne olmuş?
– Hepsi bitti. Savaş bitti.

Düğüm, boğazımda o düğüm yine. Bahçe bile o güzel sessizliğini, yukarda, habersiz kalmışlığını yitirmiş. Konukomşu duyduğunu, okuduğunu, istediğini anlatıyor koşarca.

Karşımızda oturan İngilizler, şampanyalar patlatıyorlar balkonlarda. Göğe bakıyorum en son.

Gelmiyecekler, uçaklar gelmiyecek. Ne savaş, ne karartmalar, ne Hitler.

Aldatıldım. Sevincimi boğazıma düğümlediler. En güzel bekleyişimi paramparça ettiler - Bundan böyle savaşsız.

Hani savaş
Nerde savaş
İşte savaş
Güzel savaş

Bir dönüşün - dönüşün - yüzün, bir yüzün dönüşü. Bir yüz ufalan - aynalarda, büyüyen aynalarda - toplumları yansıtan. Gülmelerin, ağlamaların dümdüz olduğu, derinliklerin yassıldığı aynalarda - onları yansıtan. Küçük yüzüyle. Bir o kadar küçük, yassı bir o kadar. Bakan gözlerle bakıyordu işte kendine, yalnızca bakan görmeyen gözlerle kendine. Birine ya da. Onları yansıtan bu kendini de yansıtıyordu. Tanımıyordu kendini, geride kalıyordu, kokuşuyordu çünkü yüzü toplumları yansıtan aynaya, yapışıp kalıyordu sonunda aynaya, yapışıp kalıyordu. Sonra kendi yetişip bakıyor, ayırt edemiyordu kendini. Tanımıyordu ne güzel.

Bir onlara, bir kendine, bir onlar bir kendi, sonra bir süre onlar, bir süre kendi - en çok kendine, en bilmediğine. O denli duyarsız gözlerle ve çok uzun. Gözleri görme yeteneklerini yitiriyorlardı. Öbürlerine dönüşünde bakıyordu kocaman yuvarlaklar olmuşlar. Dönen, ufalan git gide. Döne döne uzaklaşan - uzaklaşan, bir noktada kaynaşıp yiten. Bir başka uzayın, yörenin ötekileri. Bir başka uzayda, bir başka

yörede dönen noktalar. Çok zor oluyordu izlemek, kısılıyordu gözleri, yumuluyordu yorulup. En ilk yorgunluğu oluyordu bu, en öz yorgunluğu. Kendi göz kapaklarının kendi noktaları dönüşümlerine başlıyorlardı. Oynaşan, uçuşan kendi noktalarından daha yorulan bıkan gözlerle bakıyordu görüntüsüne yine.

Yassı görüntüsünü - en bilmediğini, tanımadığını en, çıkarıyordu kesip aynadan - onları, ötekileri daha iyi yansıtan. O zaman o başka uzaylara salıverdiği, saldığını sandığı onlar, onların noktalaşmışlıkları başlıyordu birleşmelere, kaynaşmalara - işte yeniden doğuyor gibiydiler. İşte bir bahar oluyordu toplumları yansıtan aynada. Arsız sineklerdiler, çiftleşiyorlardı boyuna. Ne güçlü olmuşlardı. Dönüyorlardı eski biçimlerine. Çok çok çoktular ama biliyorlardı küçük yerlere sığışmayı, en dar yerlere sığmayı nasıl biliyorlardı. O birinin görüntüsünü kesip çıkarttığına sevinmesi oluyordu. Kalıyordu görüntüsünün boşluğu - aynanın güldüğü yer oluyordu. Ne denli engelliyordu onların hareketlerini, yassılıkların hele. Ve ne denli sığışsalar da, kendinin, kesip çıkarttığı görüntüsünün boşluğuna uğradılar mı ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Orası aynanın yassılığının bitimi oluyordu, yassılıklarının bitimi. Dengelerini bozuyordu işte bu aynanın yassılığını aşmış kesik. Başlıyorlardı düşmeğe ard arda - tek başına düşemezlerdi ya, düşselerdi yanılması olacaktı, ne güzel yanılması. Oysa ne gülünçtüler bu birlikte oluşlarıyla, ard arda düşüşleriyle bu. Bir kahkaha oluyordu görüntüsünün kesip çıkarılmışlığı - utançsız deli gülmelere biçimleniyordu. Sonra ötekiler, o yassılığın bitimine, kesip çıkarılmışlığın boşluğuna daha uğramamış olanlar, daha ondan habersiz olanlar da katılıyorlardı bu gülüşe. Onlar daha oraya gelmemişlerdi ki, rastlamadıklarını bilmezlerdi ki ve bilseler gülmezlerdi ki - yalnız ge-

rektiğini bilirlerdi gülmenin kahkaha atılan bir yerde. İşte kendi kesip çıkarılmışlığının utançsız kahkahası karışıyordu onlarınkine, bir yerde onların gülüşü oluyordu. O eski görüntüsünü, o kesip çıkarttığını bile bu denli yabancı bulmaz oluyordu, bu son biçimi, bu gülme olmuşluğu daha yabancılığı oluyordu. Gülüyordu onlar, kendiyse bir gülüştü yalnızca, boyuna gülüyordu - gülüyorlardı işte birlikte. İç içe eriyorlardı, tüm ayrılıklar yitiyordu, önce ayrılıklar yitiyordu. Ama boşluk vardı ya, yassılığın bitimi vardı ya, kesip çıkarılmışlığı - onların gülüşünün kesimi oluyordu, birer birer asıl onların yitimi. Onlarsızlığını bilip tadına varana dek yitimi. En son en gerçek biçimlenmesi başlıyordu bundan böyle. Koygun kırmızı bir korku oluyordu. Bir korku yabancı kalamadığı, yabancı kalamadığı tek biçimi oluyordu bu korku olmuşluğu. Koygun kırmızı bir korku oluşluğu, dışında kalamadığı, aşamadığı, seyredemediği hiç. Ayırt edemediği gülüşünden iğrenmişliğini, görüntüsünün kesip çıkarılmamışlığını, yassılığını, birarada, bir yerde oluşluğunu ÖZLEMESİ OLUYORDU.

Bir uyanışın - uyanışın - düş - bir düşün uyanışı, uyanışın getirdiği kalabalıklarla. Kalabalıkların ortasında, ta içinde kalabalıkların - eskimiş yüzüyle - bütün düşlerini görmüş olmuşluğuyla. Uyanmışlığın, düşlerin yitmesinde biçimlendiği kalabalıklarda. Sıkılmamız birlikte, birarada en güzel SAÇMALIĞIMIZ.

Bir de ölmüşleri mi seveceğiz? Hey anlıyamadınız mı daha ne olduğunu, anlıyamadınız mı daha ne olmadığını. Pekâlâ, söyleyin onlara daha dikkatli olsunlar. Atmayın her şeyi ortaya. Saklayın. Dişlerinizin takma olduğunu söylemeyin. Yaşınızı gizleyin. Unutun küçükken altınızı ıslattığınızı. Kocalarınız söylev çekerken don paça hallerini getirmeyin gözü-

nüzün önüne. Bayramlarda yaşlıların elini öperken onlar birileriyle hiç yatmamışlarmış gibi, bir siz bu suçları işlemişsiniz gibi saygı duyun onlara. Bereketin, çoğalmanın sorumluluğu bir size kalsın, öyle utanın öyle büzülün, saygıdan bayramlarda yaşlıların ayaklarını öpün.

Bakın birlikteyiz işte. Yaşıyoruz ya birlikte. Aşkın sözü mü ediliyor gelin sövelim. En sövenlerle en sevişenleri bırakıp dövüşelim. Nerde savaşınız? Hadi oraya gidelim. BİRLİKTEYİZ YA HADİ SAVAŞALIM BİRBİRİMİZLE.

Diyerekten bizi bir yarın kıyısına bıraktılar
Baktık
Biziz aşağılarda

Lacivert pardösüsü, kurbağa gözleriyle ona, bu yıllanmış sıkıntıya rastladığımda sokaklarda dolaşıyordum; beni görünce gözleri, yıllanmış donukluklarında parladılar az.

– Bak şimdi sana rastlamak. Anlatamam, anlamazsın.

Yıllanmış sözleri, lacivert yağmurluğuyla, bu yıllanmış sıkıntıya rastlamak güneşli nisanlarda sıkıntımla rastlaşmam gibi bir şeydi.

– Sıkılıyorum, anlarsın. Bir yere gidip içelim.

Anlardım. Beklemediğim bir anda yüzyüze gelince sıkıntımla, böyle nisanlarda küt diye rastlayınca ona, içerdim de.

Bir araba çevirdi bindik. Kentin beni çok az taşımış sokaklarına yöneldik.

Sormazdım nereye gittiğimizi. Eski bir seyirciydim ben. Şaşıyordu buna. Nereye gittiğimizi sormamam şaşkınlı-

ğımızdı, ama sormazdım ben, oluşları beklerdim, bir onlar vardı, sormalar eksiltmez, katmazdı olmalara, bir şeyler bilirdim, seyirciydim, seyircisi kendi oluşlarımın beklenmedik.

Bence bilinmedik, gidilinmez sokaklarından birinde kentin durduk işte.

– Beş dakika bekler misin.

Bekledim. Gelmezdi belki dönmezdi, bilmeliydim. Döndü. Bir kâğıtla elinde döndü. Baktım birtakım sokaklar resmedilmişti kâğıda. Bir ev tarifiydi bu. Birinden bir ev tarifi almıştı. Birinin evine götürmeyi mi tasarlıyordu beni, bilemezdim, sormam yoktu seyrim vardı. Bu kez tepelere doğru yol aldı arabamız. Bir bakkalın önünde durdurttu arabayı sıkıntı. Kayısı pestili yapışlığında bir bakkala soktu beni. Şarap vardı yalnızca şarap ve biz şarap sevmiyorduk anlaşılan, çıktık dükkândan. Başka bir bakkalı arıyorduk şimdi de. Aradığını bulamıyan biri olmalı diyordum; bulduk başka bir bakkal.

– Rakı var mı?

Vardı. Ne istediğimi soruyordu bana boyuna. Bir seyirciye soruyordu bunu. Çıkıp dükkândan yürüdüm. Koymadı beni. Bitmemişti.

– Sevmez misin rakı?

– Severim, niye sevmeyim hem.

Döndük.

Rakı aldı. Birçok şey sordu, kaşar peyniri aldı sonunda.

Evi arıyordu şimdi. Arsalardan geçtik. Çukurlar, taşlar geçiyordu ayaklarımın altından. Çukurlardan birine atmak onu.

– Seni şu çukurlardan birine atsam, iyi olur.
– İyi olur.

Güldü. Ne güzel yürürsün, ne güzel sıçrarsın, ne güzel seninle olmak, beklediğim sözlerini sıraladı. Yere eğilip beyaz çakıl taşlarıyla doldurdum avucumu. Onlarla oynadım bir süre. Onu tekrardan izlemeye başladığımda baktım dalmıştı. Yana kıvrılan yola sapıverdim. Bir sevinç yayıldı içime. Aşağılardaydı kent. Taşlardan hendeklerden seke seke koşabilirdim ona. Yeni nisanlara başlıyabilirdim. Sıkıntımla, seyrimle gelip buralara, aşıvermek onları, atlatıvermek. Adımı çağırıyordu, döndüm.

– Burdayım, numaralara bakıyorum ben de.

Birdenbire buluverdi evi. Bulamaz sanmıştım. Bir apartmandı bu. Zemin katında bir dairenin kapısı önünde durup lacivert yağmurluğunun cebinden bir anahtar çıkardı. Bir anahtarı olabileceğini nasıl bilebilirdim. Oluşlar vardı bir tek, olmuş oluşlar. Anahtarı vardı artık. İçeri girdik. Boş bir eviçi. Boş görünen bir eviçi. İnsanından çok kira ücretini kapsıyan bir eviçi. İki yatak vardı. İki bekâr adama ait iki yatak. İki ayrı odada iki yatak. Yatakların birinin durduğu odaya girdik. Yerde birçok kitaplar, dergiler vardı. Anlamsız bir düzen duygusuyla üst üste dizilmişlerdi kitaplar. O denli dağınık, bakımsız bir eviçinin tek düzeniydiler. Karışık yatağın orta yerinde tortop bir pijama görüntüsü, tahta bir iskemle, bir iskemle olmayan oturma şeyi, alçak bir masa, bir insana ait olabilecek türlü ıvır kıvır bir de. Oturdum. Eviçinin çirkinliğine güneş gözlüklerimi çıkarmadan baktım bir süre. Alışınca çıkardım gözlüklerimi. Ağır insan kokusu bulandırdı içimi. Pencereyi açtım. O mutfaktaydı. Şişe açacağı arıyordu. Kırık boynunlu bir şi-

şeyle döndü sonra. Şişe açacağını bulamamıştı. Hiç olmazsa onu bulamamıştı.

Bardaklarımıza içki koydu. Susmadık da.

Bir dilenci bir evin kapısını çalmış pasta istemiş. Kadının mı doğum günüydü, dilencinin mi? Bir arkadaşım evlenecekti sonra vazgeçti. Esaslı bir nedeni vardı bunun, bavulu yoktu arkadaşımın. Hem benim hakkımda böyle konuşmağa hiç kimsenin hakkı yok. Annen baban işte bunu bilmezler. Kız seni bana vermezler. Kapıyı çaldım, açtı. Gecelik vardı üstünde ve pazar günüydü. Ona bu durumda bir erkeğin duyabileceği, neyi, duyamadım. Pazardı. Pazar günleri başka günlerdir. Neyi duyamadın pazar günü bir erkeğin geceliğe. Ötekiyse yanına oturan her erkeğe sulanır. Bundan bir ay önce çiçekçiden kendim için çiçek almak istedim. Param çıkışmadı. Adam verdi çiçekleri yine de. Çok sevdim adamı oysa parasını vermedim hâlâ, hiçbir bayağılık yok benim yaşamımda. Parka gidince doğru kümese koşmuş. Açma kümesin kapağını, dört tane ördek var, kuğu, KUĞU ÖLELİ BİR YIL OLDU.

Yerde yığılı dergilerden bir tanesinde resmi çıkmış. Yırttım dergiyi. Her tarafa saçtım parçalarını. Eviçi güzelleşti. Resmini tükürükle gömme dolabın kapağına yapıştırdım baş aşağı. Jelatin kutusu içinde bir çift pantolon askısı ilişti gözüme. Kutuyu yırttım. Mutfağa geçip musluğa bir fiyong yaptım onunla. Bir tavayla saplı rende geldi elime mutfakta. Odaya döndüm onlarla. Pencereye perde niyetine gerilmiş, deseni, rengi belirsiz kumaşın çivilerine, o kocaman kara çivilerine döndüm. Onları astım o çivilerin üstüne. Boyuna güzelleşiyordu eviçi. Somyanın altında duran bavulu çekip çıkardım. Açtım. Kirli çamaşırlar vardı içinde, bir de nü-

fus kâğıdı. Kirli çamaşırlar ve nüfus cüzdanı. Nüfus cüzdanı, kirli çamaşırlar ve de. Açılmamış rakı şişesinin altına koydum nüfus cüzdanını. Eviçinin insanı döndüğünde, rakıyı bulsun istiyordum. Nüfus cüzdanı üstüne kondu mu bulunurdu rakı. Şarkı söylüyor, dönüyordum eviçinde. Boşalıyordu şişe, eviçi güzelleşiyordu boyuna.

Bir evrimin bitiminde ayırt ettim onu ansızın. Eviçinin güzellendiği oranda artan çirkinlikti şimdi. Patlak, kurbağa gözlerini dikmişti üstüme. Bir erkek soluğuydu of nasıl çirkin. Güzelliği eviçine harcamıştım. Bu soluğa bu çirkin hayvanlığa katacak güzellik kalmamıştı. Tüketmiştim. Bıçağı, pantolon askısıyla süslü musluğa fırlattığımda son çirkinliği eviçinin, kanıyla güzelledi mutfağı.

Odanın ortasında yatıyordu. En güzel türküleri hatırlıyorum hep. En güzel türküleri söyliyerek iç organlarını saçıyordum ortalığa. İç organları büyüsüne ortaktı türkülerimin. Ulaştı eviçi güzelliğinin doruk noktasına. Bir sıkıntının, bir sıkıntı biçimindeki çirkinliğin, en çirkin ölüsünün ortaya saçılmış iç organları bütünlendi güzelliğine.

Taşlar, hendekler kayıyordu tabanlarımın altından. Çakıl taşlarım avucumun içinde. Koşuyordum. Yeni nisanlara, lacivert yağmurluğuyla yeni bir sıkıntıya ansızın.

Üç portakalın aşkı

– Duvarın üstüne oturmuş ayaklarımı sallıyorum. Ellerim avuçların içinde. Yanıbaşımızda bir elma çiçek açmış - kokusu ulaşıyor bize. Ayaklarımızın altında kent. Baharını yaşıyor. Hiç beklenmedik bir sırada güzelleşiveren çirkin kızlar gibi güzel. Yalnızız. Susmayı biliyoruz. Mutluyuz - mutluyuz değil mi?

Ama gök bütün ağırlığınca abanıyor üstüme. Kanım gürültüyle çekiliyor. Bir morluk yayılıyor ayak parmaklarımdan beynime doğru. Titriyor dizlerim. Dişlerim çıkmıyan bir çığlığa kenetli. Acı, kocaman bir acı sarıp sarmalıyor beni. Önce sevgen, yumuşak. Amansız, zorba sonra. Duvarın dibine çöküyorum. Bir tespihböceğine yuvarlanıyorum. Sen önceki bakışlarınla bakıyorsun bana. Yüküm altında ezikliğim, acımla birlikte tekdüze süreler geçiyor bakışında; izlemeden geçen, yanımdan geçip giden bakışında. Yüküm ağırlığınca bir uykuda buluyorum kendimi. Bir uyku aşağılara yuvarlıyor beni - Yukarda sen benimle duvarın üstüne oturmuşsun. Ellerim avuçların içinde. Yanıbaşı-

mızda bir elma çiçek açmış - Yukarda. Bir uykuyla uyanıklık arasında.

Gri renkli duvarlar, her türlü pisliğin üstüne alabildiğine büyüyen gri renkli duvarlar. Odalar, küçük küçük bölmeler ya da. Kapısız, penceresiz odalar. Her birinde tahta ranzalar, kocaman ibrikler, leğenler. Adamlar, adamlar, adamlar. Kadınlar, kadınlar, kadınlar. Bir Roma umumhanesi burası biliyorum, çok iyi biliyorum bunu.

Derinine derinine kafamın bir kuytuluğuna gizlediğim. Senin beni buraya getirişin yine. Yine hayır diyemeyişim. Bilişin bunu, o en eski çirkinlikten uzanan kollarla, parmaklarla, kıllarla bilişin. Yatışın üstüme bütün o duvarlar, yüzyıllarla. Çirkefinin, pisliğinin, bütün iğrençliğinin Roma'nın, içime akışı yeniden.

Duvarlar, duvarlar, duvarlar.
Adamlar, adamlar, adamlar.
Kadınlar, kadınlar, kadınlar.
Sonra, adamlar, adamlar, adamlar.
Duvarlar, duvarlar, duvarlar.

Uzun tırnaklarını beyinlerine saplayıp utançlarını kazan kadınlar sonra.

Bütün o duvarların, ranzaların birikmiş hınçlarını bir güce biçimleyip yukarı fırlatışım kendimi. Bir göğe, bir maviye, bir bitime fırlatışım. Seni biçimleyen, senin biçimlediğin Roma'ya kusuşum yukardan. Vıcık vıcık bir Roma'da yitirişim seni. Güneşin göğün kapanışı üstüne. Ezişi, yok edişi seni. Ufalayışı, ufalayışı, ufalayışı. Yıllara, yüzyıllara bölüşü. Bütün bir evrene, en ırak, en bitimsiz evrenlere saçışı tanelerini.

Kemanlar çıktılar kutularından. Ütülendi smokin pantolonları. İnsanlar bir aşağı bir yukarı - gezindiler - beklediler. Yaylar içlerle gerildi.

Bir adam ayırıp kendini - başlayın - dedi.
– Üç portakalın aşkı -

Bir çizgide kalmak istiyen üç portakaldan bir üçgen oldu. Bir çizgide uzamanın tutkusunu bir üçgene kapadılar.

İçler, yaylar boşaldı. Kemanlar ve üç portakalın yorgunluğu kapandılar kutularına. Soğuk mevsimler geldi. Bütün karlarını yağdırıp bitirdiler devirlerini. Keman kutularında üç portakalın aşkından arta kalan yorgunluk bilip bir baharın gelişini bir tırtıla biçimlendi. Yarıp kutularını üç portakalın aşkı oldu.

Kemanlar çıktılar kutularından. Ütülendi smokin pantolonları.

İnsanlar bir aşağı bir yukarı gezindiler. Beklediler.

Yaylar içlerle gerildi.
Bir adam ayırıp kendini -
Başlayın - dedi.

– Üç portakalın aşkı -
– Duvarın üstüne oturmuşum. Ayaklarımı sallıyorum. Ellerim avuçların içinde. Yanıbaşımızda bir elma çiçek açmış -
KOKUSU ULAŞMIYOR BİZE.

Sen ey saçma barışlar getiren yağmur Ne verebilir?

Basık, karanlık, biçimsiz, en güzeli biçimsiz bir meyhaneydi bu onu beklediğim, bu meyhane bile değildi, bir şeyler olması istenip hiçbir şey olamamış soysuz bir yerdi - onu nedense burada beklediğim bir yerdi. Hep aynı adamlar gelirlerdi, belki sahipleriydiler hepsi buranın, ya da bir buraya gelmeleri olan kişilerdi işte. Buranın masaları iskemleleriydiler belki de. Bu birbirimizi, birbirimizden başka her şeyleri belki beklediğimiz, bu o çocuğu içine almayan, ya beni ya onu dışında bırakan, bu kara, isteyen, tanımayan gözlerle beni arayıp bulduğu, tanıyıp yanıldığı meyhanede şimdi seçilmiş yalnızlığımda mutlu gibiydim. Avuç içi büyüklüğündeki meyhanenin ufak taburelerinin adamlarıyla çevremde, rakının nasıl da kötü kokan bir içki olduğunu ne güzel unutturmayan adamlarla, onların yanıbaşında ve çok uzağında ama onlarla en çok onlarla yalnız. Beni, bu kadınsız meyhanede kahve içişimi yadırgamazlar, ya da bütünüyle kadından saymazlar, aşağılarlar belki de - iyidir bu. Hani kadınlı erkekli gidilen, batılı geçinen ne yerler vardır bu tuğla ocağına benziyen kentte, işte gidemezdim oralara,

böyle kahvemde yalnız kalamazdım. Olsaydı o çocuk şimdi karşımda, en çocuk elleriyle tutsaydı ellerimi, ona sevmiyen bakışlarla bakamıyacaktım yine. İnanmadığım, çoktan yitirdiğim düşleri getiren bana, yitirdiklerimi bir daha büyüten gözümde.

Bütün nehirlerim donduydu. Sonra onunla gidip bekliyorduk kıyısında nehirlerimin, uzun süreler geçiyordu, bekliyorduk. Çözülmezlerdi, bir ben bilirdim bunu. Bir seyirdi benimki, inatçı bekleyişinde çocuğun buruk bir tad vardı bana. Bir şeylerin değişmeyeceğini, neler olamıyacağını bilip beklememdi. Bir seyirdi, bayramını düşleyen, bayramlarını yitirmemiş bir çocuğa saygımdı. Yenikliğimdi hep aynı uzardı, uzayacaktı, yıpranmam olup kaçmamdı sonra. Nehirlerimden, bitimsiz beklemelerden kaçıp soluk almamdı burda, kahvemde acı. Her şeyleri, öncelikle güzel şeyleri, güzel sandıklarımızı yıkmanın tadıyla. Bütün ışıklarını söndürmüş içimle. - Yalnız kahvem acı.

Şimdi olsaydı tutacaktım ellerini, en sevme getiren sözlerimi en içten söyleyecektim sıkılmadan. Bu rakının kötü kokulu bir içki olduğunu en güzel hatırlatan adamların ortasında öpüverecektim ağzından usulca. Varken bir böyle olurdu. Yokken her türlü olabilirdi. Varken bir böyle olurdu. Susar, sigara içer, en olmadık konulardan konuşurduk ya da. Bir anlık mutluluk bile değildi bu. Bizi bile ilgilendirmeyen bir saçmaydı. Bir ellerdi o bana, varken alabildiğine var, yokken alabildiğine yok eller, gözlerdi.

Umut verdi çocuğa - Ne umudu? Umut mu verdim? Bakın ne güzel umut vermişim. Ya siz ne verdiniz? Siz onu bile vermediniz bana. Sıkıldım işte. Sıkılmamı bildim. Yeşile boyalı bahar resimleri sevmeleriniz bana. Bahar temizliğine zorunlu ev kadınları sevmeleriniz. Sevilenler kendilerini aşşa-

lardı da sevenler olsalardı - diyor biri, yok biri söylemiş bini kıraat ediyor şimdi. Biçim biçim aşk lakırdılarını bastırmışlar, kartpostal fiyatına satıyorlar.

Sudan ucuz, küme küme alıp onlardan getirdim buraya, meyhanenin duvarlarına astım. Astım kartpostallarınızı duvara, karşıma, gidin şimdi, ikinci baskılarınızı bırakıp gidin. Kalabalığınızın, çekip gitmişliğinizin kalabalıklığında kahvemi içiyorum.

En bayağı aşk şarkıları çalıyor radyo, ah çekiyor masalar, iskemleler. Bizi daha önce birlikte görmeye alışmış gözlerini bana kaydırıyorlar usulca, anlayışlı. Bin kez boğuyorum kahkahalarımı içimde, üzülsünler, yanılsınlar istemiyorum. Kendi sevi türkümü söylüyorum hafiften. Üzünçlü, kısık bir şarkıda birleşip güneşli baş dönmeli havalarda bırakıp gitmelerin türküsünü. Vermeyi, almayı ve bir şeyler beklememeyi bilmenin, güzel bitirmelerin türküsünü. Aşkı araba beygiri gibi sırtlarında taşımayı, bir bunu bilenler yüksekten söyletmiyorlar türkümü. Somut bir yük onlara aşk. Birtakım senetler, anlaşmalar, şartlar, şurtlarla yüklenilip beygirce çekilen, sonunda beygirini öldüren ya da yine şartlar, şurtlar, pazarlıklar, artırmalar, indirmelerle beygir değiştiren bir yük. Seyredenlerde, Anadolu'nun bozuk yollarında, dopdolu yükleriyle yokuş tırmanırken acıklı homurtular çıkarıp inim inim inleyen kamyonlara bakınca duyulan iç sıkıcı üzünç duygusunun bir aynını koyan sevmeler.

Tortusunda, biten - içimle tükenen kahvemin tortusunda şimdi bu sevmeler. Parmağımla türlü şekiller veriyorum bu tortuya şimdi. Ne çabuk bozup yapıyorum sevmelerini. Bir sevi tanrıçasının soğukluğu, aldırmazlığı, seyriyle.

Bir soluk almaya gelmiştim buraya. İçimde, bir köşemde gizli bir soluğu almaya. Kartpostalların, yeşile boyalı bahar resimlerinin arasında yitirdim onu bütün bütün şimdi.

Sonra kalkıp, bir biçim kalktı oradan. İçsiz bir kalıp. İçsiz kentin, hem içsiz hem kalıpsız kentin sokaklarında yitirdiği soluğu aradı. Evler, perdelerini, kapılarını kapıyorlardı o varmadan. Hepsi, hep birlikte gizliyorlardı soluğunu, bütün bu evlere yapılara bölünmüştü soluğu, her biri soluğunun bir parçasını, en küçük parçasını eritmişti içinde. Her biri kendine benzetmişti. Artık tek bir bütünün, soluğunun parçaları olmayı yitirmişlerdi. Bulsaydı onları yeniden, evlerden, yapılardan koparıp alabilseydi, bütünleyemiyecekti onları. Yitirdiği soluğuna biçimleyemiyecekti. Boşalan bütün bütün boşalan içi, boşluğunda bir güç oluyordu şimdi. Ya da içinde kalabalık yapan, savaşlar, kavgalar çıkaran ayrıntıların ayakları altında ezik, sevmelerin, düşlerin, umutların altında, köşeye sıkışmış bir güç, onlardan silkinmiş bir güç kaldırıyordu başını, ezikliğinin eski hıncıyla, yenikliğinin hızıyla büyüyordu boşalmış içinde. Bu gücün oyuncağıydı kalıbı şimdi. Durdu yürümesi. Gücü çekiyordu sokakları artık. Arka arkaya düğümleniyordu sokaklar. Ağını toplıyan bir balıkçıydı içi. Evler, yapılar çırpınıyorlardı ağın düğümlerinde. İçinin boşluğu yetmiyordu gücüne. Çevreyi, evreni boşaltmak istiyordu. Her şeyinden boşalttığı evrene, onun bitimsiz boşluğuna yayılmak istiyordu.

Sokaklar bitti. Gücüm Tanrı katında. Irmaklarımı ayağıma getirdim - sen yoktun çocuk. Seninle bekliyecektik ellerini tutacaktım. Tanrı katındaki gücümden anlatacaktım. Tanrılığını sana bayramlarını geri vermede bulacaktı, çözecekti ırmaklarımı. Büyük yıkımında, seni, bayramlarını silip süpüren gücüm Tanrı katında şimdi. Gerçek yenikliğinin katında.

Boşalttığı evrenin, çoktan boşalmış Tanrı katında. İçimin eski kalabalıklığını, güzel kalabalıklığını, bir yerlere, köşelere sıkışmışlığını, o eski yenikliğini düşlüyor şimdi. Bomboş bir evrene, en bereketsiz yağmurlarla yağıyor.

İkili

– Erol Büyükburç'u sever misiniz?

– Evet ama İsa'yı unutmama imkân yok. Çok dumanlı ortalık, seçemiyorum sözlerini. Yüzün güzel.

– Öteki masada güzel kadınlar vardı. Gittiler şimdi.

– Dumanlarını bıraktılar.

– Dansedelim mi?

– Dönüyoruz, kendimizi döndürüyoruz, duran, değişmeyen bir çevrede.

– Hafifsin çok.

– Uçucu bir büyüme dışarda şimdi. Irakta çimenler bitiyor. Çıkmıyor hiç sesleri.

– Yanımdasın ama gözlerin yok.

– İçime döndürdüm gözlerimi. Görmeyi bilmiyorlardı.

– Çorabını kaçırdım.

– Tutamıyoruz. Elimizden kayıyorlar. Bir kendimizi tutu-

yoruz bu da hareketsiz kılıyor bizi.

– İçer misin?
– Kaç gündür tek bir bulut yok gökte - çok susadım.

– Gidelim istersen.
– Hep gittiğimizi bilmiyorduk. Acı şimdi gittiğimizi bilerek gitmek.

– Çoktan beri seninle yalnız kalmayı düşlüyordum.

– Doğumlar, ölümler yalnızdır. Ben kendi ölümümü en kalabalığından istedim.

– Seviyorum seni.
– Bak savaşı getirdin yine. Ne kadar ölümler olacak şimdi. Neler yıkılacak yeniden. Silkinip tozlarından sevmeyi öğrenecek birileri. Yapılar yıkılacak üstlerine, umursamıyacaklar. Söndürelim ışığı. Sönsün tüm ışıklar - elektrik yerine gaz lambası kullansınlar.

– Seni yeni görüyorum.
– Dışarda çimenler bitiyor şimdi, hiç çıkmıyor sesleri.

– Hep kendi elimizi sıkıyor, kendilerimize selamlar veriyoruz.

– Aynı olmadığını sanan bir adam tanıdım çok sıkılıyordu.

– Sıkıntının rengini bildi mi?
– Aynı değildi bilmiyordu renkleri.
– Kuyruğunu seyreden bir kedi gördüm. Düşmanca bakıyordu ona.

– Kendinin olduğunu biliyordu çünkü. Kuyruklarımıza düşmanızdır biz de, oysa bilmeyiz bizim olduklarını.

– Ellerimiz dışarıyla ilgili hep.
– Kendilerini elleriyle yumuş kadınlar vardır - başlar sevmez onları.

– Başsız bir adamla yaptığım tartışma sonucu başlıların mutsuzluğunu anlar gibi oldum.

– Anladığımızı anlatıyoruz, birbirimizi nasıl anlıyalım?

– Bütün kapıları açık evler gördüm, sahipleri güzel insanlardı.

– Bütün kapıları kilitleri kapalı evler gördüm, sahipleri saygıdeğer insanlardı.

– Bak birçok çiçek getirdim sana, kabul edersen çeker giderim.

– Yokluğunda seni düşünmek istedim. Düşünmeyi unuttuğumu o zaman anladım.

– Unutmayı seviyoruz bu sevmeyi unutmamamız oluyor.

– Yeryüzündeki bütün dilleri konuşan bir adam konuşamıyormuş kendiyle.

– Kendimizle konuştuğumuzu gözleyelim onlardan - kendilerini rahat bıraksınlar.

– Ay, on beş günde bir yetersizliğini bilip içine kapanıyor.

– Yoksa güneş çoktan silerdi onu.

– Güneşten söz eden kitaplar satılacaklarını biliyorlardı.

– İnsanlardan söz eden kitaplar varlıklarından sıkılıyorlardı.

– Güneşin türküsünü çağıran bir adam vardı, çok daha içten söylüyordu türküsünü, insanların türküsünü çağıran adamdan.

– Bu sabah müezzin caminin minaresine çıkıp - Cehenneme gidin Allah'ın belaları! - diye bağırdı.

– Adamlar yine camiye gidip namaz kıldılar.

– Kadının biri bir gün zeytinyağlı dolmayı sade yağla pişirdi - kocası o gün denizaşırı kentlere gitmeyi özlediğini anladı.

– Çok hayvanlar besliyelim ilerde can sıkıntımızla.

– Hayvanca bir duygu şimdi sıkıntı, insanlar duygusuz kaldılar.

– Şimdi biz ne yapacağız. Çiçeklerini kabul edeceğim.

– Gitmelerimi de verdim sana, kalıyorum.

– Yeniden başlıyalım istersen.

– Sevişmek istemiyorum. Yeniden bitirmeye gücüm yok.

– Oysa bitti gece. Engel olamadık hiçbir başlangıca.

– Öyleyse yarın akşam, yarın akşam.

– Bir kadın çıkardı bacağını yatağından. Bir adam musluğa tükürdü bir gün öncenin püsürünü. Çalması gereken bütün ziller çaldılar. Açıldı pencereler, kapılar. Ayaklar birer adım attılar.

Olur, peki yarın akşam, seninle konuşacaklarım var.

Köstebekname

Köstebek başını çıkardı çukurundan, çıkardı başını da bana bildiğim büyük lafları sordu. Yerin altında büyük laflar vardı - ne iri sözler ülkesiydi yerin altı. Burada hava var, dedim ona, rüzgâr filan var, iri sözler dağılıyor burda. Orası gereksiz bir genişlikte, üstelik bitimi belli değil oraların, dedi, bitimi olmayan bir yerde nasıl güçlü olunur, nasıl iri sözler edilir? Taş gibi, kurşun gibi sözler. Edilmesine ediliyor, dedim, ama hava tabakalarından habersiz olanlar yapıyorlar bunu, fırlatıyorlar bu tabakada yerçekimine güvenip iri bir laf orta yere, hiç akıllarına getirmiyorlar hava tabakalarının sıkılıp yer değiştireceklerini bir gün. Yerçekiminin hükümsüz olduğu tabakaları ahmakça unutuyorlar.

Değiştirdiler mi hava tabakaları yerlerini şimdiye dek, diye sordu köstebek. Daha sıkılmadılar, öyle kocaman havalar sıkılmazlar kolay kolay. Bizleri ayırt etmediler ki henüz. Hele bir ayırt etsinler bizi, yaşamalarımızın kokusu içlerini bulandırsın, burunlarını kaşındırsın, tedirgin olmıya başladılar demektir. O zaman işte bir bunalmadır başlıyacak hava ta-

bakalarında. Benzer mi onların bunalması bizimkine, değiştirecekler yerlerini - bugüne dek yerçekimine güvenmiş ne varsa ortalıkta, kurallar, genel müdürlükler, evlenme, nüfus daireleri, askerlik şubeleri falan toz çiçekleri denli savrulacak havada - bir karnavalın doğumu olacak.

Bizde değişmeler olmaz dedi, köstebek gururla, oturmuş toplumların yeridir yeraltı, sağlam toplumların. Öyleyse yoktur sizin orfeleriniz falan dedim. Siz güneşi doğuramazsınız üzünçlü bir şarkıda. Bekliyemezsiniz açana dek birilerinin mayısında geç kalmış çiçekler. Bir anlık mutluluğa yağmaz karlarınız - Köstebeğin gülüşü oldu. Ne orfesi? Yokluk çiçeği sende, dedi. Ne var? Ne var? Yok işte, hani yok, yok. Yok, dedim yenik.

Ama bir gün - bunalmıya başlasınlar hava tabakaları, o gün işte, bütün çiviler sökülecek yuvalarından, tepetaklak olacak evler, apartmanlar - içlerindeki püsürü kusmaları olacak. İnsanlarını tutsak kılan ne varsa içlerinde dökülecek, saçılacak ortalığa, tersine çevrilmiş pantolonlar denli rahatlıyacak evler. Bir panayır yeri olacak yeryüzü en güzelinden. Arabalarımız oyuncak otomobillerden bile küçük kalacak bulutların arasında. Arabalar bizi hiçbir yere yetiştiremez olacaklar - yetişecek yerlerimiz olmayacak. Biz ne güzel çocuk olacağız - çocuklara yazık olacak.

Düzlemsiz bir yaşamamız olacak, aynı düzlem üzerinde yaşamak zorunda olmayacağız onunla ötekinle. Herkes kendi şarkısını söyleyecek. Karışmıyacak sesler birbirine. İki ayağımız üzerinde başladığımız bir şarkıyı, sıkıldık mı ellerimiz üzerinde bitireceğiz. Dağ doruklarından deniz kıyılarına, öyle de varacağız, böyle de varacağız. Kesiksiz bir eylem olacak yaşamamız - zaman utançlara düşecek hızımızdan.

Onu aşmamızdan bin kez. Bütün yağmurlarımızı yağdırdıktan sonra, yıkanmış, arınmış başlangıçlar olacağız. Rüzgârın esimine uymayacak dumanlarımız - dumanlarımız olmayacak. Eviçlerimiz de olmayacak, dolap içlerimiz, iç çamaşırlarımız, yüklüklerimiz, kilerlerimiz - dolapsız bir yaşam düşün - düşün bir kez.

Efendim nasıl yükseldi çocuk genç yaşında, diyememeleri olacak, öyle başka yükselmeler olacak çünkü, somut yükselmeler. Zavallı çok düştü, diyememeleri olacak - bir oyun olacak düşme en güzelinden.

Yani bu gidişle herkes bir olacak yani nasıl hem sıkıntılı olacak böyle, o da bir bu da bir ne yani kim kime kasılacak böyle vitrinsiz iş mi yani adamın gizlisi saklısı olmalı hem kalmaz yaşamanın tadı ve tuzu yeraltında hava tabakaları filan yok sıkılacak oh ne iyi biz ırağız bu kıyametten de beter olan anlattığın bilmemneden. Sağlam toplumuz biz yeraltı toplumu ne haber kutsal su kuşu.

Bak ne güzel anlamıyorsun, dedim. Anlasaydın sen bu anlattıklarımı, varsaydın tadına, o zaman o yüce değişmeyi özlemez olurdum. O değişme olsun bir kez, bir olur mu herkes? Nasıl bir olur herkes? Kaybetmesini bilenler, kaybedecek nenleri olmayanlar, yuvalarına sığmayan çiviler, bir onlar işte varacak işin tadına - çocuklarını bütün bütün unutmuş olanlara yazık olacak. Her nenin başını, sonunu, anlamını, yararını bilmeden bir b.. yiyemiyenler dışında kalacak karnavalın, panayır yerine düşmüş civcivler denli sersem olacaklar.

Yenik düştü işte köstebek girdi çukuruna ve. Yok ne yenik düşmesi... Adam olamayacağımı anlayıp kendi yeraltı

toplumunun sağlam adamlarına döndü. Ve ben yalnızlığımda bu sağlam adamları düşündüm, "yekpare" ağaçtan yontulmuş eşyalar gibi adamlardır bunlar herhal. Sıcağa ve soğuğa dayanıklı, cilayı iyi emen, iklim değiştirince yamrulmazlar - nasıl da dayanıklı değil mi efendim? On bir kuşağı eskitmiştir bu eşyalar, daha on bir kuşağı rahatça eskitirler, değil mi efendim? Öyle bir biçimleri var ki, her zaman kullanılır, "demode" olmazlar, yani pişman olmazsınız. Eviniz barkınız yıkılır da bir şeycikler olmaz onlara. Yeni evleniyorsunuz demek? Allah bir yastıkta çürütsün. Kızlarınıza çeyiz derdi falan yok. Öyle eşyalardır onlar - görmüyor musunuz nasıl masif şeyler. Bunlarla taşınmayın da ne yaparsanız yapın. Efendim kimin mi? Kim mi satıyor bu "yekpare" ağaçları, pardon sağlam adamları, pardon eşyaları köstebek satıyor. Siz de yeraltına inin de onda neleri var daha, daha ne ağaç sağlamlar, daha "yekpare", daha sağlam toplumlar şöyle yerinden kımıldatamazsınız vallaha. Köstebek satıyor işte. Yağ satıyor, bal satıyor, orfesi öldü sağlam adam satıyor...

Tek kırmızı bir de

Sarı - sarı ova - kara örtülü kadınlar, siyah kadınlar sarı ovada. Sarı ovanın kara örtülü kadınları - kırmızı bir güneş - bir güneş bir de - kırmızı - sarı ovanın - kara kadınların tekdüze - kırmızı - tek güneşi bir de.

Bütün sarıların - karaların - kırmızıların bir tek - bütün bunların bir boşluğuna - belki o - tekdüze kadınların - tekdüze kara örtülerinden - herhangi birinin kıvrımına - belki saklı - saydam utanık - çekinik - bir yağmur - sarıların - tek kırmızının bir de - bir yerlerinde sırasını bekliyen.

Bu görünün bir ucundan bir ucuna bir kuşun uçumu.

BÖLDÜ.

Böldü, sarı ovayı - böldü kara kadınları - böldü tek kırmızıyı bir de - KADIN ÖZLEMİNİ BİLDİ.

Sarı - ovada - sarı ovanın kara kadınlarında - kara kadınların - kara örtülerinden birinin herhangi bir kıvrımına belki saklı yağmurda - tek kırmızı güneşte bir de - yitirdiği öz-

lemini - bir kuş uçumunun kesiminde ansızın.

Görü duvarının ardından nasıl olup da patlıyan - kesimden nasıl olup da gürül gürül akıveren - bir ansızın derinlikten - bir yepyeni boyuttan nasıl olup da oluşan - bir kuş uçumunun kesimiyle gelen o nasıl olup da yitirdiği özlemini birden.

Tutkulu Perçem, ***gerçekliğin sıkıcı ve bunaltıcı kurgusuna düpedüz "dil" çıkartarak başkaldıran, önüne çıkan her şeye bir tekme atar gibi yaparken aslında hepsine takılan, düşecekken yazıya tutunup yürüyen ve çaktırmadan giden Sevgi Soysal'ın yola çıkış öyküsüdür....***

Sevgi Soysal'ın ilk kitabı *Tutkulu Perçem*, 1962 yılında yayımlandı. Teyzesi Rosel'in kişiliğinden yola çıkarak yazdığı *Tante Rosa* (1968), farklı üslûbuyla edebiyat çevrelerini şaşırttı. Kadın-erkek ilişkilerini ve evlilik temasını işlediği ilk romanı *Yürümek*'le (1970) TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü kazandı. Hapishanede yazdığı *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* adlı romanıyla 1974 yılında Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı. Adana'da sürgünde bulunan bir kadının başından geçen olaylar etrafında 12 Mart'ı eleştirdiği romanı *Şafak*, 1975'te yayımlandı. *Politika* gazetesinde tefrika edilen cezaevi anıları *Yıldırım Bölşe Kadınlar Koğuşu* başlığıyla kitaplaştırıldı (1976). Hastalık izlenimlerini ve 12 Mart sonrası değişimi anlatan öykülerini topladığı *Barış Adlı Çocuk* 1976'da yayımlandı. Son romanı *Hoşseldin Ölüm*'ü tamamlayamadan, 22 Kasım 1976'da öldü. *Yeni Ortam* ve *Politika* gazetelerine yazdığı yazılar, *Bakmak* (1977) adlı kitapta toplandı.

Tutkulu Perçem'den *Hoşseldin Ölüm*'e uzanan yazarlık çizgisinde kişisel tedirginlikler, yerini, siyasal ve toplumsal olanın, en çok da kadın olmanın, sorgulayıcı bir gözle mercek altına alınışına bırakır. Soysal, o dönemde genelde katı bir anlayışla algılanan birey-toplum çatışmalarını, "canlı" insan ilişkileri örneğinde yaşar kılar. "Düzenin", sadece rejim düzleminde değil, gündelik hayat düzlemindeki tahripkârlığını ve "anlamsızlığını", ince bir alaycılıkla resmeder. Bu canlılık ve candanlıktır, hayat çizgisiyle yazarlığı birbirine paralel gelişen Sevgi Soysal'ın eserlerini kalıcı kılan.

İLETİŞİM 996
SEVGİ SOYSAL BÜTÜN ESERLERİ 8

9 789750 502330